

พัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญ รัฐสภา และ การมีส่วนร่วมของประชาชน

โดย รองศาสตราจารย์มานิตย์ จุมปา
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารประกอบการบรรยาย

โครงการจัดนิทรรศการและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของพิพิธภัณฑ์รัฐสภา
ครั้งที่ ๒ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓
วันที่ ๑ กันยายน ๒๕๖๓ ณ โรงเรียนวิเศษชัยชาญ (ตันติวิทยาภูมิ)
ต. ไผ่จำศีล อ.วิเศษชัยชาญ จ.อ่างทอง

- **ประชาธิปไตย คือ**
การปกครองของประชาชน
โดยประชาชน และเพื่อประชาชน
- **รัฐธรรมนูญ** หมายถึง
  - (๑) กฎหมายที่กำหนดโครงสร้างของประเทศ และ
  - (๒) รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชน

๑.รากฐานการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย ในประเทศไทย
(ก่อนการเปลี่ยนแปลง
การปกครองตั้งแต่ สมัยรัชกาลที่ ๕
ถึง รัชกาลที่ ๗)

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ ๕ นับได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการปฏิรูปการปกครอง เพื่อวางรากฐานไปสู่ระบอบประชาธิปไตย เหตุผลสำคัญ ๒ ประการที่ก่อให้เกิดการปฏิรูปการปกครอง คือ

(๑) มีภัยอันตรายจากการคุกคามของมหาอำนาจตะวันตก ถ้าประเทศไทยไม่พัฒนาให้ทัดเทียมกับอารยประเทศ อาจเป็นข้ออ้างของชาติตะวันตกที่จะเข้ามายึดครองประเทศไทย

(๒) การปกครองแต่เดิมอำนาจอยู่ที่ขุนนาง การปฏิรูปการปกครองจะทำให้อำนาจอยู่ที่พระมหากษัตริย์ ดังนั้น รัชกาลที่ ๕ จึงทรงปฏิรูปประเทศอันรวมถึงในเรื่องการเมืองการปกครองโดยนำแบบอย่างมาจากตะวันตก

พัฒนาการทางการเมืองในยุครัชกาลที่ ๕ มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษา เพื่อช่วยในการบริหารราชการแผ่นดิน ได้แก่ สภาที่ปรึกษาบริหารราชการแผ่นดิน (Council of State) สภาที่ปรึกษาส่วนพระองค์ (Privy Council)

เจ้านายและขุนนางกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศได้มีคำถวายบังคมทูลรัชกาลที่ ๕ เสนอความเห็นให้ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ซึ่งรัชกาลที่ ๕ ทรงเห็นด้วยกับการดำเนินการใด ๆ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หากแต่ต้องดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีการส่งขุนนางไปดูงานเกี่ยวกับการปกครองในประเทศอังกฤษแล้วนำมาสู่การปรับปรุงโครงสร้างการปกครองครั้งใหญ่ในรัชกาลที่ ๕ เช่น มีการจัดตั้งกระทรวงขึ้นในราชการส่วนกลาง จัดตั้งมณฑลขึ้นในราชการส่วนภูมิภาค โดยมีการส่งบุคคลที่รัชกาลที่ ๕ ไว้วางพระราชหฤทัยไปดำรงตำแหน่งเทศาภิบาล เพื่อให้บัญชาการต่างพระเนตรพระกรรณกำกับว่าราชการ ซึ่งผู้ว่าราชการเมืองและกรมการเมืองดำเนินการอยู่ให้ดำเนินไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

การปกครองแบบเทศาภิบาลนี้เป็นรากฐานสำคัญของ **ประชาธิปไตย** เพราะมีการให้สิทธิพลเมืองมีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านก็มีสิทธิเลือกกำนัน ทั้งนี้ หลายตำบลรวมเรียกว่า อำเภอ มีนายอำเภอเป็นผู้บังคับบัญชา หลายอำเภอรวมกันเป็นเมืองมีผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้ดูแล หลายเมืองรวมกันเรียกว่า **“มณฑล”**

นอกจากนั้น ในระดับท้องถิ่น รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงเริ่มจัดการ **“สุขาภิบาล”** ในเขตกรุงเทพมหานคร และตำบลท่าฉลอม จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อทดลองให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น

ผลของการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยรัชกาลที่ ๕ ส่งผลที่สำคัญ ได้แก่

- ๑) เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในราชอาณาจักร เป็นรัฐเดี่ยวที่เข้มแข็ง
- ๒) รัฐบาลกลางที่กรุงเทพสามารถขยายอำนาจเข้าบริหารจัดการได้ทั่วทั้งราชอาณาจักร

สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
(รัชกาลที่ ๖)

มีความเคลื่อนไหวในการเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ รัชกาลที่ ๖ จัดตั้ง “ดุสิตธานี” เมืองทดลองประชาธิปไตยขึ้นในบริเวณพระราชวังดุสิต เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ มีการทดลองใช้รัฐธรรมนูญในเขตดุสิตธานี

บ้านผูกใจของท่านราม ณ กรุงเทพ

สมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
(รัชกาลที่ ๗)

มีความตั้งพระหทัยที่จะพัฒนาการเมืองการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย มีการตั้งอภิรัฐมนตรี เพื่อเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินและอื่น ๆ มีการจัดเตรียมร่างรัฐธรรมนูญ แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เสียก่อนโดยคณะราษฎร โดยมีสาเหตุที่สำคัญได้แก่

- ๑) การปฏิรูปการศึกษาใน สมัยรัชกาลที่ ๕ ทำให้มีผู้ได้รับการศึกษาจากประเทศตะวันตกกลับมาไทยแล้วมีแนวคิดแบบประชาธิปไตย
- ๒) คนรุ่นใหม่ในขณะนั้นมีแนวคิดประชาธิปไตย
- ๓) ฐานะทางการคลังของประเทศในขณะนั้นมีปัญหา

คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ สายทหารเรือ

คณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ สายบก

คณะราษฎร ได้ดำเนินการให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ในชื่อ “พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕” มีการกำหนดหลักการสำคัญให้อำนาจอิสระสูงสุดในแผ่นดินประกอบไปด้วย อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจอตุลาการ ซึ่งเป็นของประชาชนตามหลักการของระบอบประชาธิปไตย

๒. กาเนิดการปกครองระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญ (หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕)

หลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๕๖๓ ประเทศไทยตกอยู่ในช่วง “วงจรรูปทวิ” คือ เริ่มที่มีการเลือกตั้ง ต่อมาเมื่อรัฐสภาเกิดความขัดแย้ง เกิดวิกฤตการณ์ และแล้วก็มี การรัฐประหาร ปกครองในช่วงเผด็จการ แล้วก็มี การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ แล้วเริ่ม การเลือกตั้งใหม่ เป็นวงจรเช่นนี้อยู่เรื่อย ๆ แต่อย่างไรก็ตามประชาธิปไตยไทยยึดมั่นใน หลักการที่ว่า “ประเทศไทยมีการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข”

๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

เรียกว่า “วันมหาวิปโยค” นิสิต นักศึกษา และประชาชนเรียกร้องรัฐธรรมนูญจาก จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี แต่ได้มีการใช้กำลัง ในการปราบปรามจนเกิดการนองเลือด ทำยสุด ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ได้รับสั่งให้ทุกฝ่ายกลับไป สู่ความสงบ แล้ว จอมพล ถนอม กิตติขจร ต้องเดินทางออกนอกประเทศ เหตุการณ์จึงสงบ หลังจากนั้น พระองค์ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ องคมนตรี ให้เป็น นายกรัฐมนตรี

๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

เป็นเหตุการณ์ที่นักศึกษาและประชาชนชุมนุมต่อต้านการเข้าประเทศของ จอมพล ถนอม กิตติขจร โดยได้มีการแสดงการแขวนคอ ทำให้มีการเข้าใจสับสน เกิดการชุมนุมอีกกลุ่มที่ต่อต้านกลุ่มที่ชุมนุมในตอนแรก ผลการชุมนุมที่มีการปะทะกันส่งผลให้มีการนองเลือดจำนวนมาก ทำยสูญมีการยึดอำนาจทางการเมืองโดยหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน (พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้า) แล้วมีการตั้งรัฐบาลพลเรือนขึ้น โดยมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี

เหตุการณ์ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙

เหตุการณ์ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

ที่ประชาชนต่อต้านขับไล่รัฐบาลของ พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่มีการเสียชีวิตของประชาชน แต่เหตุการณ์นี้ก็สงบลง เมื่อในหลวงรัชกาลที่ ๙ รับสั่งให้ทุกฝ่ายอยู่ในความสงบ และคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ

๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ เกิดการ **รัฐประหารโดย คสช.** แล้วอยู่บริหารประเทศจนถึงเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๒ แล้วมีรัฐบาลหลังการเลือกตั้งที่จัดขึ้นเมื่อ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ โดยรัฐบาลหลังการเลือกตั้งยังคงมีนายกรัฐมนตรีคนเดียวกับกับรัฐบาลในยุค คสช.

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๐

นับเป็นฉบับที่ ๒๐ ดำเนินการยกร่างโดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ มีนายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นประธาน ในกระบวนการทำยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีการจัดให้มีการออกเสียงแสดงประชามติ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙ โดยมีเสียงเห็นชอบ ๑๖,๘๒๐,๔๐๒ เสียง (คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๓๕) และไม่เห็นชอบ ๑๐,๕๙๘,๐๓๗ เสียง (คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๖๕)

รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐

ยังคงหลักการสาระสำคัญเหมือนดังเช่นรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่มีสาระสำคัญบางประการที่เพิ่มเติมเข้ามา เช่น มีการเพิ่มหมวด ๕ ว่าด้วย **“หน้าที่ของรัฐ”** และหมวด ๑๖ ว่าด้วย **“การปฏิรูปประเทศ”** อีกทั้งยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่าด้วย **“การปฏิรูปประเทศ”** อีกทั้งยังได้กำหนดหลักเกณฑ์การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญไว้ยากกว่า

รัฐธรรมนูญฉบับใด ๆ โดยกำหนดให้บางกรณีต้องจัดให้มีการออกเสียงแสดงประชามติ เช่น การแก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๑ บททั่วไป หมวด ๒ พระมหากษัตริย์ หรือหมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่หรืออำนาจของศาลหรือองค์กรอิสระ หรือเรื่องที่ทำให้ศาลหรือองค์กรอิสระไม่อาจปฏิบัติตามหน้าที่หรืออำนาจได้ เป็นต้น

๓. รัฐสภาไทย

รัฐสภาเป็น ๑ ใน ๓ องค์กรหลักที่ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน โดยรัฐสภาเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ มีอำนาจหน้าที่หลักในการตรากฎหมาย รูปแบบกฎหมายที่รัฐสภาตราขึ้นบังคับใช้เป็นหลัก ได้แก่ **พระราชบัญญัติ**” รวมทั้ง มีอำนาจในการควบคุมตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

รัฐสภาไทย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงฉบับปัจจุบัน มีทั้งรัฐสภาที่มีสภาเพียงสภาเดียวและรัฐสภา ที่ประกอบไปด้วยสองสภา แต่ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ รัฐสภามีรูปแบบประกอบไปด้วยสองสภา ได้แก่ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา โดยมีประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นประธานรัฐสภา

รัฐสภาไทย : องค์กรนิติบัญญัติ

อำนาจอธิปไตย ใครถือเจ้าของ ?

รัฐธรรมนูญมาตรา ๖๖ วรรค ๑ พ.ศ. ๒๕๖๐
 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย
 รัฐสภาเป็นอวัยวะที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติ
 ของปวงชนชาวไทย เว้นแต่ที่บัญญัติไว้
 ให้ใช้โดยคณะรัฐมนตรี

ผู้แทน
สภาผู้แทนราษฎร

ประธานวุฒิสภา
วุฒิสภา

สภา
รัฐสภา

**รู้หรือไม่ว่า...
รัฐสภามีอำนาจหน้าที่อะไรบ้าง?**

รัฐสภา : องค์กรนิติบัญญัติ	อำนาจหน้าที่ของรัฐสภา	
1. แต่งตั้งและถอดถอนคณะรัฐมนตรี	1. แต่งตั้งและถอดถอนคณะรัฐมนตรี	2. ให้ความเห็นชอบในร่างกฎหมาย
2. แต่งตั้งและถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	2. แต่งตั้งและถอดถอนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	3. ให้ความเห็นชอบในร่างกฎหมาย
3. ให้ความเห็นชอบในร่างกฎหมาย	3. ให้ความเห็นชอบในร่างกฎหมาย	

โครงสร้างของรัฐสภาไทยปัจจุบัน ประกอบไปด้วย

(๑) **สภาผู้แทนราษฎร** ประกอบไปด้วยสมาชิก จำนวน ๕๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน ๓๕๐ คน และมาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง จำนวน ๑๕๐ คน

การเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ใช้วิธีออกเสียงโดยตรงและลับ ใช้ระบบเขตเลือกตั้งละ ๑ คน โดยคนที่ได้คะแนนสูงสุด (และมีคะแนนสูงกว่าคะแนนเสียงที่ไม่เลือกผู้ใด) จะได้เป็นผู้แทนฯ พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งแล้ว มีสิทธิส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อได้ การคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองคำนวณจากคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองได้ทั้งหมด หักจำนวน ส.ส. เขตที่พรรคใดแล้วที่เหลือจะเป็น ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ เท่ากับว่าแต่ละพรรคการเมืองโดยหลักจะได้ ส.ส. รวมทั้งหมดตามสัดส่วนคะแนนเสียงที่พรรคการเมืองนั้นได้รับทั้งหมด ทั้งนี้ ในการเลือกตั้ง จะมีบัตรเลือกตั้งใบเดียว เพื่อให้ลงคะแนนเลือก ส.ส. ในระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

ส่วนในการเลือกตั้งทั่วไป พรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องแจ้งรายชื่อบุคคลซึ่งพรรคการเมืองนั้นมีมติว่าจะเสนอให้สภาผู้แทนฯ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ไม่เกิน ๓ รายชื่อ ต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ก่อนปิดทำการรับสมัครรับเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๑๘ ปี ในวันเลือกตั้ง ส่วนผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๒๕ ปีนับถึงวันเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ ผู้ไม่ไปเลือกตั้งจะถูกจำกัดสิทธิ ดังนี้

- (๑) ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
  - (๒) สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา
  - (๓) สมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องถิ่น
  - (๔) ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการการเมือง และข้าราชการรัฐสภาฝ่ายการเมืองตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการรัฐสภา
  - (๕) ดำรงตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธาน ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- อนึ่ง การจำกัดสิทธินี้มีกำหนดเวลาครั้งละ ๒ ปี นับแต่วันเลือกตั้งครั้งที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่หากการเลือกตั้งครั้งต่อไปผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่ไปใช้สิทธิอีกให้ นับเวลาการจำกัดสิทธิจากวันที่มีได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งใหม่ กำหนดเวลาที่ถูกจำกัดสิทธิจากการเลือกตั้งครั้งก่อนเหลืออยู่เท่าใดให้สิ้นสุดลง

(๒) วุฒิสภา

ประกอบไปด้วยสมาชิก จำนวน ๒๐๐ คน ซึ่งมาจากการเลือก กันเองของบุคคล ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพลักษณะหรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงาน หรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคมโดยในการแบ่งกลุ่มต้องแบ่งในลักษณะที่ทำให้ประชาชนซึ่งมีสิทธิสมัครรับเลือกทุกคนสามารถอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ (ไม่ใช่ระบบ เลือกตั้ง และไม่ใช่ระบบแต่งตั้ง) วุฒิสมาชิกต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๔๕ ปี ในวันสมัครรับเลือก **แต่อย่างไรก็ตาม** วุฒิสภาชุดแรกภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ เป็นไปตาม “**บทเฉพาะกาล**” คือประกอบไปด้วยสมาชิก จำนวน ๒๕๐ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ

ผู้มีสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติเข้าสู่การพิจารณาของสภา ได้แก่คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐ คน และผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งหมื่นคน เข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หรือ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินโดยสมาชิกรัฐสภามี กลไก ดังนี้

๑) **การตั้งกระทู้ถาม** สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถาม รัฐมนตรีในเรื่องใดเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ โดยจะถามเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบกระทู้เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผยเพราะเกี่ยวกับ ความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

๒) **การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ** ส.ส. ไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เท่าที่มีอยู่เข้าชื่อยื่นเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะได้ เมื่อมีการยื่น ญัตตินี้แล้วจะมีการยุบสภาไม่ได้

๔. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

ด้วยเหตุที่ประชาธิปไตยคือการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่รัฐธรรมนูญ จึงกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลายทั้งการมีส่วนร่วมโดยตรงและโดยอ้อม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่

- ๑) การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๒) การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๓) การตั้งพรรคการเมืองและการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- ๔) การเสนอตัวเข้าสู่กระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้ได้เป็นสมาชิกวุฒิสภา
- ๕) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน สามารถเข้าชื่อเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาได้
- ๖) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน สามารถเข้าชื่อเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้

นอกจากนั้น ประชาชนยังมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อมอีกหลากหลายประการ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น ในการที่รัฐจะดำเนินการอนุรักษ์ ป่าไม้และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม ต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย เป็นต้น

กลุ่มงานพิพิธภัณฑ์และจดหมายเหตุ
สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
๑๑๑ ถนนสามเสน แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพฯ
โทร. ๐๒ ๒๔๔ ๒๐๕๕ - ๖